

RAPPORT

Midtvejsevaluering Progression og Overgang

Afdeling for udvikling og
anvendt forskning
Professionshøjskolen UCC

*Man kan sige det introducerer også til livet og undervisningen på et universitet
(Elev fra gymnasiet)*

*Altså, jeg tænker at man ikke er helt så nervøs for at skulle starte, man ved li-
gesom hvad der skal foregå, så man ikke er så bekymret for, hvad det er man
bliver kastet ud i. (Elev fra gymnasiet)*

maj 2011

Midtvejsevalueringen er foretaget af Jens Christian Jacobsen, lektor og Pernille Dirchsen, udviklingskonsulent fra Afdelingen for Udvikling og anvendt Forskning UCC.

Indholdsfortegnelse

Opgavebeskrivelse	3
1.1 Formål med Progression og overgang	3
1.2 Succeskriterierne	3
2 Metode og fremgangsmåde.....	5
2.1 Projektevalueringerne	5
Dokumentanalysen er ligeledes foretaget ud fra succeskriterierne, og der foretages i tilgift hertil en mere indgående analyse af progression i arbejdsmetoder og i fagindhold samt af opfattelser af overgange mellem uddannelserne.....	5
2.2 Interviews	5
2.3 Analysemodel.....	6
3 Analyse.....	7
3.1 Succeskriterium 1: Progression i studie- og arbejdsformer	7
3.2 Resume af progression i studie- og arbejdsformer	7
3.2.1 Forløbsevalueringer og progression i studie- og arbejdsformer.....	7
3.2.2 Interviews og progression i studie- og arbejdsformer	8
3.3 Succeskriterium 3: Overgangen kvalificeres	9
3.4 Resume af Overgangen kvalificeres	9
3.4.1 Forløbsevalueringer og kvalificering af overgange	9
3.4.2 Interviews og kvalificering af overgange	10
3.5 Analyse af fænomenerne progression og overgange	12
3.6 Organisering og administration	13
3.7 Undervisernetværk	13
4 Konklusion.....	15
5 Opmærksomhedspunkter	17
5.1.1 Opmærksomhedspunkt 2: Hvem løfter projektet?	17
5.1.2 Opmærksomhedspunkt 3: Hvad er progression?	17
5.1.3 Etablering af underviser og institutionsnetværk	17

Opgavebeskrivelse

Nærværende rapport er en midtvejsevaluering af Progression og overgang, et 3-årigt projekt mellem 21 gymnasiale uddannelsesinstitutioner og en række videregående uddannelser. Projektet løber i perioden januar 2010 – december 2012.

Midtvejsevalueringen skal vise, om projektet indtil nu opfylder de overordnede mål som beskrevet i projektsøgningen og vurderer de hidtidige aktiviteter og deltagernes udbytte med henblik på at kvalificere de sidste forløb og aktiviteter i projektet.

1.1 Formål med Progression og overgang

Formålet med projekt Progression og overgang er gennem et samarbejde mellem gymnasiale uddannelser og videregående uddannelsesinstitutioner (LVU, MVU og KVU) i Region Hovedstaden at arbejde med progression i fagenes indhold fra GU til VU, at støtte elevernes afklaring af valg af uddannelse, samt på længere sigt at øge optaget fra ungdomsuddannelserne til de videregående uddannelser og formindske frafaldet ved de videregående uddannelser.

Forventningen til projektet er, at de unge, som har deltaget i et forlagt undervisningsforløb på en videregående uddannelsesinstitution, i højere grad vil have et realistisk billede af det at være studerende.

Gennem de enkelte projekter skal følgende mål nås:

- At elever og kursister støttes i at udvikle studiekompetencer ved, at eleverne og kursisterne får realistiske forventninger til det at være studerende ved givne uddannelser.
- At der udvikles modeller til samarbejde om progression i undervisningen og overgang til de videregående uddannelser således,
 1. At elevernes/kursisternes motivation for at påbegynde en videregående uddannelse øges.
 2. At effekten bliver, at frafaldet ved de videregående uddannelser formindskes.
- At der etableres og udvikles netværk således, at deltagende lærere fra den gymnasiale sektor samt de videregående uddannelser på KVU, MVU og LVU niveau samarbejder omkring fag og didaktik i GU og VU.

1.2 Succeskriterierne

Vi har set på, hvordan projektets succeskriterier er opfyldt eller imødekommet i de enkelte projektevalueringer. Vi har udvalgt 2 kriterier ud af 6. Disse to kriterier er de vigtigste at tage bestik af i en midtvejsevaluering, når denne skal bruges til at justere nye projekter i resten af projektperioden. De øvrige kriterier er enten af en sådan karakter, at de ikke kan efterprøves inden for den valgte evalueringsform (interviews og dokumentanalyse), eller også er projektet endnu ikke kommet så langt, så kriterierne kan efterprøves. Vi har udeladt de kriterier, der kræver sammenligninger med elever, der ikke har deltaget i projektet, da det efter vores vurdering er for tidligt at sige noget præcist.

Selvom det også er for tidligt at sige noget præcist om undervisernetværk, vil vi alligevel pege på få forhold omkring undervisernetværk som kan indikere om projektet er på rette spor. Eftersom forhold omkring organisering og administration af projektet nævnes i dele af datamaterialet, vil vi kort fremhæve omfanget og indholdet.

De to udvalgte succeskriterier er

- 1) Unge oplever en progression i studie- og arbejdsformer i arbejdet med fagene i de gymnasiale uddannelser'

hvilket medfører at

- 2) Overgangen til de videregående uddannelser kvalificeres for de deltagende grupper, fordi de unge oplever en naturlig progression i studie- og arbejdsformer ved at arbejde med fagene både på det gymnasiale niveau og på det videregående niveau

I de to kriterier, ser vi en *indre sammenhæng der bygger på et postulat nemlig at elevernes erfaring med progression i fagene kvalificerer overgangen til de videregående uddannelser*. I målene for projektet kvalificeres overgangen ved at elever og kursister får *realistiske* forventninger til de videregående uddannelser.

Om projektet fører til lavere frafald blandt elever og kursister der har deltaget i projektet, vil først være muligt at måle på over tid efter at elever og kursister har påbegyndt en videregående uddannelse.

2 Metode og fremgangsmåde

Midtvejsevalueringen omfatter to typer af dataindsamling

1. Dokumentanalyse af 18 projektevalueringer. Vi har desuden læst 10 pilotprojekter. På grund af blandt andet et stort tidspres har vi ikke inddraget pilotprojekterne i evalueringen. Pilotprojekterne er imidlertid gennemset i forhold til, om de varierer væsentligt fra resultaterne i denne rapport og vi har fundet at det ikke gør sig gældende.
2. Interviews, herunder 1 fokusgruppeinterview med undervisere fra både GU og VU, 1 gruppeinterview med undervisere fra GU og 2 gruppeinterviews med elever. Det har ikke været muligt at etablere et gruppeinterview med VU-undervisere. Deres perspektiver er repræsenteret i fokusgruppeinterviewet og i projektevalueringerne.

2.1 Projektevalueringerne

Der er foretaget en analyse af indholdet i 18 skriftlige projektevalueringer: Findes der formuleringer, der kan forstås som udtryk for opfyldelse af de valgte succeskriterier? De 10 af evalueringerne er samarbejder mellem de gymnasiale uddannelser og bioanalytikeruddannelsen på professionshøjskolen Metropol. Der er 2 projektevalueringer fra samarbejde med pædagoguddannelsen på UCC og et enkelt samarbejde med læreruddannelsen Blaagaard/KDAS på UCC. 3 af projektevalueringerne er samarbejder mellem universiteter (to fra RUC og en fra KU). Projektevalueringerne er alle foretaget af undervisere i de videregående uddannelser og omtaler elev- og kursisterfaringer, men set med undervisernes øjne; ingen elevvurderinger indgår, men der refereres ofte til elevrapporter fra projektførløbene.

Interviewene er gennemført midt april og primo maj ud fra succeskriterierne i ansøgningen.

Dokumentanalysen er ligeledes foretaget ud fra succeskriterierne, og der foretages i tilgift hertil en mere indgående analyse af progression i arbejdsmetoder og i fagindhold samt af opfattelser af overgange mellem uddannelserne.

2.2 Interviews

Vi tog i første omgang kontakt til GU og VU undervisere fra 9 projekter, udpeget af projektlederen og inviterede dem til fokusgruppe- og gruppeinterview. Der var store vanskeligheder med at få kontakt til underviserne. På baggrund af tilbagemeldingerne blev følgende interviews gennemført:

- 1 fokusgruppeinterview med 2 GU undervisere og 2 VU undervisere fra MVU
- 1 gruppeinterview med 2 GU undervisere
- 1 interview med 4 gymnasieelever, der havde besøgt et universitet
- 1 interview med 4 HF elever, der havde besøgt en professionsbacheloruddannelse

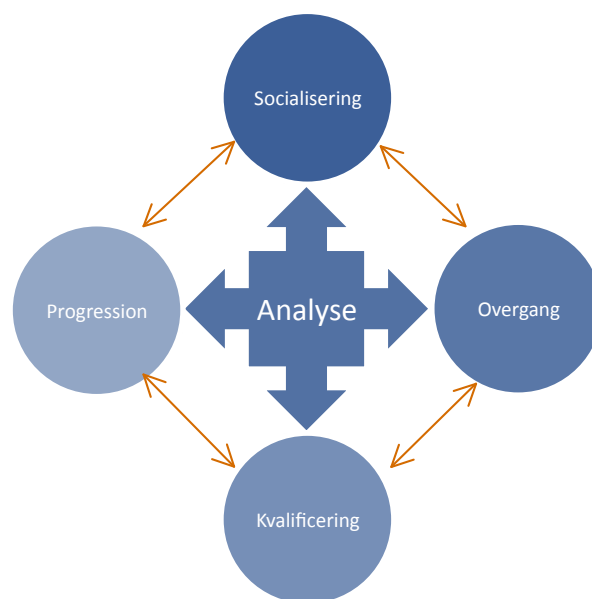
Der blev på flere forskellige måder forsøgt kontakt til undervisere fra universiteter, men det viste sig desværre ikke muligt. Dem vi kontaktede var enten sygemeldt, havde skiftet arbejde, var på rejse eller svarede af andre årsager ikke på vores henvendelser. Vi har ikke indtryk af, at deres manglende deltagelse i midtvejsevalueringen skyldes utilfredshed med projektet, men de ville have været væsentlige at tale med, da de kan have andre oplevelser end de undervisere fra GU og fra professionshøjsko-

ler vi har talt med. Så et centralt spørgsmål står tilbage: Hvad får et universitet til eller motiverer dem til at indgå i sådanne type projekter?

Alle de interviewede elever og kursister havde deltaget aktivt i projektet. Det samme gælder interviewet med underviserne, hvor alle havde gennemført projektet undtagen én, der kun gennemførte halvdelen, fordi VU underviseren fik anden stilling undervejs.

Interviewene er transskriberet, med undtagelse af det første, hvor der alene blev taget notater. Interviewene blev gennemført semistruktureret, dvs. vi havde nogle undersøgelsestemaer og nogle vejledende spørgsmål til hvert tema.

2.3 Analysemodel

Analysemodellen viser projektets to hovedtemaer Progression og overgang og dernæst to begreber Socialisering og Kvalificering, vi har iagttaget som betydningsfulde for evalueringdeltagernes forståelse eller oplevelse af progression og overgang.

3 Analyse

3.1 Succeskriterium 1: Progression i studie- og arbejdsformer

At de unge oplever en progression i studie- og arbejdsformer i arbejdet med fagene i de gymnasiale uddannelser

3.2 Resume af progression i studie- og arbejdsformer

Alle projekter vurderer, at de overordnede projektmål er blevet opfyldt. De fleste udtrykker, at også målene for de enkelte projektforsøg er blevet nået. Kun et par evalueringer er mere forbeholdne. Nogle evalueringer giver eksempler på, hvordan målene er nået, men i de mange tilfælde svares blot bekræftende, at målene er blevet opfyldte. I enkelte tilfælde refereres til evalueringerne i elevrapporterne.

Både interviews og forløbsevalueringer viser, at alle har oplevet en eller anden form for progression ved at deltage i projektet. Progressionen italesættes imidlertid på mange forskellige måder som

- Stigende sværhedsgrad i det faglige.
- En bevægelse fra det generelle (og abstrakte) niveau til det specifikke (og konkrete) niveau i det faglige.
- Forskelle i undervisningsmetoder fx i studier og i forskning
- Fra elev til studerende: Andre krav til de studerende, større selvstændighed og problemløsningskompetence.
- Stigning i oplevelsen af praktisk anvendelighed, fra GU til VU

3.2.1 Forløbsevalueringer og progression i studie- og arbejdsformer

Det er et gennemgående træk i evalueringerne, at eleverne har oplevet progression i studie- og arbejdsformer i den forlagte undervisning. Der er markant forskel på universitetsunderviseres og professionshøjskoleunderviseres oplevelse af progression. De første nævner niveauforskelle mellem at være studerende og at være forsker. Begge roller menes at være oplevede af eleverne under besøgene. Især understreges 'selvstændighed' og 'problemløsningskompetence' (RUC) og 'udbygget kendskab' i forhold til det faglige niveau i gymnasiet. Underviserne understreger 'miljøets' betydning på universitetet samt oplevelsen af 'at være studerende' i forhold til 'at være elev.'

Professionshøjskoleundervisere giver et mere broget billede af elevernes progressionserfaringer. Flere nævner, at eleverne har oplevet praktisk anvendelighed af det, de har lært i gymnasiet, mens andre relaterer det praktiske anvendelsesniveau til netop det, der kendetegner en uddannelse på professionshøjskolen, men løstrevet fra gymnasiets *teoretiske* undervisning. Nogle undervisere pointerer, at der ikke er teoretisk og faglig forskel på de gymnasiale niveauer og professionshøjskoleuddannelsen (BA-niveau), men at den praktiske orientering er helt forskellig fra den vidensform, der vægtes i gymnasiet.

Eftersom 10 af de i alt 18 afleverede projektevalueringer er fra bioanalytikeruddannelsen (Metropol) vægtes laboratoriarbejdsformer, modelopstillinger og det 'tekniske' aspekt ved uddannelsen. Desuden fremhæves, at det er nødvendigt at arbejde med stor præcision i et laboratorium, og at det kræver grundig forberedelse. Disse

forhold nævnes eksplicit ikke som modstillet gymnasiets arbejdsformer, men udelukkende som noget særligt ved bioanalytikeruddannelsen.

3.2.2 Interviews og progression i studie- og arbejdsformer

Interviewene med både undervisere og elever viste forskellige progressionsforståelser. Dels som en faglig progression i indhold og som en progression i studie- og arbejdsformer. Den faglige progression blev af interviewdeltagerne primært forstået som stigende sværhedsgrad, men blev også af nogle elever og kursister omtalt som en bevægelse fra det generelle til det specifikke niveau.

Progressionen i studie- og arbejdsformer blev nævnt i varierende grad af interviewdeltagerne. Progressionen kunne blandt andet bestå i, at den videregående uddannelse havde professionelt apparatur som elever og kursister kunne afprøve, eller at den videregående uddannelse anvendte andre typer af undervisningsmetoder. Desuden kunne progressionen også bestå i oplevelsen af, at der på den videregående uddannelse stilles andre forventninger til de studerende, som blandt andet betød mere ansvar for egen læring og selvstændighed i studieforløbet.

Der var tydelig forskel på, i hvilken udstrækning elever fra gymnasiet og kursister fra HF oplevede progression i undervisningsmetoderne. De, der gennemførte forløbet på professionsbacheloruddannelsen, havde en markant tydeligere oplevelse af progression i (professionsorienterede) arbejdsformer; der blev anvendt andre undervisningsformer end i gymnasiet. De der deltog ved et universitet, havde i langt højere grad indtryk af at formerne lignede dem, de kendte, men at niveauet til gengæld var meget højere.

Der er jo to sider af det, der er substansen i det faglige og hele den teoretiske del af det, men jeg synes der ligger en anden og en sindssygt vigtig del, netop i det at man kommer ud, man ændrer lærermetoder i og med at man skal op og bruge kroppen.¹

Undervisning, der var kateterundervisning, og så bagefter var der opgaver, løsning, og så var der måske et eller andet hvor man fulgte op på opgaverne og lidt mere kateterundervisning, på den måde har det ikke været så forskelligt. Man ved så heller ikke om det er fordi han har tilrettelagt det efter at vi er gymnasieelever, det ved jeg ikke.²

En elev som før havde været i tvivl, om hun kunne gennemføre en videregående uddannelse, fik gennem progressions og overgangsforløbet tillid til og tro på, at hun kunne gennemføre en videregående uddannelse. Hun pointerede, at oplevelsen havde været en anden, hvis hun havde deltaget i et forløb på et universitet.

Jo, det var i hvert fald den oplevelse jeg fik i det, for jeg har altid tænkt, nå men jeg kan aldrig tage en videregående uddannelse fordi jeg har det så svært ved skolen fordi jeg er ordblind, men så kom jeg derhen, og så tænkte jeg, jamen det kan jeg jo egentlig godt, så den proces synes jeg var rigtig rar for mig,(...)³

¹ Gruppeinterview med kursister fra HF

² Gruppeinterview med elever fra gymnasium

³ Gruppeinterview med kursister fra HF

3.3 Succeskriterium 3: Overgangen kvalificeres

At overgangen til de videregående uddannelser kvalificeres for de deltagende grupper, fordi de unge oplever en naturlig progression i studie- og arbejdsformer ved at arbejde med fagene både på det gymnasiale niveau og på det videregående niveau.

Dette succeskriterium er tolket som en følge af succeskriteriet 'De unge oplever en progression i studie- og arbejdsformer i arbejdet med fagene i de gymnasiale uddannelser.' Hvis elever og kursister oplever progression i studie- og arbejdsformer i projektføreløbet medfører det, at overgangen til de videregående uddannelser kvalificeres det vil sige gøres mere *realistisk*, fordi det antages (af underviserne), at de unge allerede har et kendskab til den overgangsproblematik (= tilpasning), som de har erfaret under den forlagte undervisning i projektperioden.

3.4 Resume af Overgangen kvalificeres

Samlet set vurderes målet om at lette overgangen fra de gymnasiale uddannelser til de videregående uddannelser, at være opfyldt af både interviewdeltagere og i forløbsevalueringerne. Følgende forhold vægtes som betydningsfulde for deltagernes oplevelse af at overgangen mindskes.

- Kendskabet til kommende uddannelsessteder
- Identifikation med den slags unge, der allerede går på den videregående uddannelsesinstitution.
- Tilpas fagligt niveau. (oplevelserne varierer en del)
- Undervisernes støtte og hjælp til eleverne/kursisterne gennem forløbet.
- Socialisering og indsigt i uddannelsesstedets miljø, atmosfære, studerende mm.
- Motivation i forhold til det faglige indhold, uddannelsesstedets apparatur eller undervisningsmetoder.

3.4.1 Forløbsevalueringer og kvalificering af overgange

Det er andenhånds oplysninger, der meddeles i projektevalueringerne. Underviserne 'er sikre på' at eleverne har oplevet *sammenhænge* mellem undervisningen på gymnasiet og undervisningen på enten professionshøjskolerne eller på universitetet. Hvad sammenhænge dækker over, gives der flere forklaringer på. En af disse lyder på, at alene kendskabet til kommende uddannelsessteder skaber en fortrolighed, sådan at overgangen ikke opleves afskrækkende, når den kommer til sin tid. En anden forklaring er, at eftersom eleverne har arbejdet sammen med studerende, har de fået fortrolighed med de unge, der allerede går på universitetet. Det giver tryghed og tillid til, at de selv vil kunne begå sig på det uddannelsessted, de har besøgt. En enkelt projektevaluering søger at overbevise om, at netop det anderledes ved den videregående uddannelse gør, at anderledesheden ikke opleves skræmmende, når de møder den igen.

Overgange mellem de gymnasiale uddannelser og universitetsverdenen beskrives (af underviserne) som vanskelige. Det samme gør sig ikke gældende på professionshøjskolerne. Underviserne på universitetsuddannelser pointerer (på nær én), at det faglige indhold er langt sværere end i gymnasiet, og at der ikke er nogen sammenhænge mellem faget i gymnasiet og faget på universitetet. En underviser fra universitetet har forsøgt at gruppere eleverne efter færdigheder i faget og udtrykker tydeligt en forventning om, at ikke alle kan og skal gå på universitetet, selvom de formelt er kvalificerede til det efter gymnasiet.

3.4.2 Interviews og kvalificering af overgange

Et meget udbredt tema blandt interviewdeltagerne er det faglige niveau i projekterne. De (både undervisere og elever og kursister), der oplevede det faglige niveau passende, fremhævede det som vigtigt for en positiv oplevelse af projektet, mens de, der oplevede det faglige niveau for højt, fremhævede det som et negativt element ved projektet. Der var ingen, der fremhævede det faglige niveau som (for) lavt. Det høje faglige niveau i nogle projekter vurderes af flere interviewdeltagere at have haft betydning for fravalg af forløb, eller at de udviklede en negativ indstilling til forløbet. Overgangen eller afstanden fra den gymnasiale uddannelse til den videregående uddannelse blev på grund af det ind imellem høje faglige niveau oplevet som stor af elever og kursister. Underviserne oplevede i højere grad, at de selv blev vigtige for at lette overgangen for elever og kursister. Desuden at det i samarbejdet med VU kan være vanskeligt at sænke niveauet for meget, da VU måske i forvejen har sænket det for at være med i projektet.

Men de dygtige elever jeg havde, de var rasende begejstrede for at være der, de synes det var helt fantastisk at få lov at prøve, netop med det perfekte apparatur. Og så var der nogle af dem, skal vi være helt ærlige og sige de mere dovne udgaver af dem, de synes det var spændende(...)men det var lige så meget som bare at komme væk fra skolen.⁴

Ja, som jeg tænke okay okay ikk altså, som man ikke rigtig kunne se i uddannelses-systemet faktisk. Men som virkelig lærte af det og tog til sig og var åbne og, nu er det så spændende, det var jo 2.g'ere jeg var derinde med og jeg er spændt på om de holder fast og faktisk kommer af sted efter 3.g.⁵

Men jeg synes at brobygningstanken det er en god ide, det synes jeg. Så man får en smag på livet efter gymnasiet. I det faglige kunne man måske (Interviewer) Der kunne være nogle justeringer (Interviewdeltager) I hvert fald hvis man tænker at det ikke kun er de fem sidste nørdere i klassen som skal sidde tilbage ligesom sidst.⁶

Det var tydeligt i interviewene at undervisernes rolle i forhold til at fastholde og støtte elever og kursister blev vurderet som meget vigtig af dem og underviserne. Elever og kursister oplevede i høj grad at blive taget i hånden, de oplevede, at underviseren på den videregående uddannelse ville dem det godt, hvilket lettede overgangen fra de gymnasiale uddannelser til de videregående uddannelser betydeligt.

(...) Anyway, det er sådan nogle klasser som i stor udstrækning er gode til matematik, halvdelen er i hvert fald gode til matematik. Og de havde faktisk ikke så svært ved at følge det, når vi kom derind og fik doceret, men jeg tror nu nok universitetet oplevede at måske en tiendedel måske 20 % af klassen var tunge matematisk, de skulle have meget hjælp til at løse opgaverne. Og der var det meget godt at jeg var med derinde fordi den ene mand, kunne ikke have nået rundt til alle eleverne og hjulpet dem i grupperne når de sad og regnede opgaver. Så da havde han også gjort sig den umage vi havde gennemgået den sammen, han havde faktisk gennemgået den for mig der, det betyder så at jeg kunne være en slags hjælper, og vi havde det rigtig sjovt. Og eleverne havde godt humør hele tiden, så der fik de sådan set at der var et højere niveau men ikke på en måde så det slet ikke kunne nå det. Så det synes jeg faktisk var meget velopfyldt men det kræ-

⁴ Interview med GU undervisere

⁵ Interview med GU undervisere

⁶ Gruppeinterview med elever fra gymnasium

vede meget af os som institution, jeg havde haft gang i både klassens matematiklærer vi havde holdt møder og maillet og havde store forberedelser til det her faktisk.⁷

For mit vedkommende har oplevelsen meget at gøre med vores forelæser eller lærer, Jens, for han var virkelig god syntes jeg, altså matematikken var i sig selv fin nok, men jeg tror rigtig meget af det var hans indstilling også, der gjorde at man var der.⁸

I flere af interviewene, særligt i elev- og kursistinterviewene blev karakteren af det lærte drøftet: I hvilken grad lærte de, hvad det vil sige at studere på den videregående uddannelse de besøgte og i hvilken grad lærte de om at studere på en (hvilken som helst) videregående uddannelse? Og ikke mindst oplever de overgangen mindre også til andre typer af videregående uddannelser end den de besøgte? Interviewdeltagerne svarede ikke entydigt. De fremhævede at tilegne sig generel viden om det at studere på en videregående uddannelse og at overgangen til andre typer af videregående uddannelser end den besøgte stadig er stor, fx fra professionsbacheloruddannelser til universiteter.

Vi lærte meget, også noget vi kunne bruge i dansk, men fokus følte jeg var, hvis man skal være XX (red). Det synes jeg var fokus, hele tiden, og det var der hvad, en eller to i klassen der vil være.

Det var fint nok at det havde noget med XX uddannelsen(red) at gøre, men jeg synes godt nok vi kunne have fået det af vide. For jeg synes slet ikke det blev nævnt, at det havde noget med XX uddannelsen (red) at gøre. Mere det med retorik og måde at tale på og alt det der, hvilket der også var, men vi kunne godt have fået det af vide.⁹

(...)Det kunne være hvad som helst, det kunne være statskundskab, det ville måske fjerne for bredt, men jeg har heller ikke fanget at det skulle være som lærer som sådan. Der kan man lægge kritik over, for der mister man måske et par stykker, et par kursister undervejs, og det tror jeg der var nogle der gjorde.¹⁰

Ja altså der må da være en del af tingene som grundlæggende er det samme, i hvert fald noget af det der med at man skal tage mere vare på sig selv, at der ikke nødvendigvis er nogen der hele tiden holder en i hånden, og sørger for at man hjælper, ja at man kan finde ud af det hele, og forklarer en hvad hver lille ting betyder, så det tror jeg da godt man kan bruge det til, rimelig meget alle steder¹¹

Socialisering og overgang

Både undervisere og elever og kursister fremhævede, at der fandt en socialisering sted på den videregående uddannelse. Socialiseringen gik ud på at se, mærke og fornemme uddannelsen og de studerende, der går der. Oplevelsen iagttages tydeligst i de projekter, der foregik på et universitet.

Det er at de for det første ser stedet, fornemmer, mærker stedet og kravene og de får også noget dialog både med de lærere der er derude og også med. Jeg fulgte

⁷ Gruppeinterview med GU undervisere

⁸ Gruppeinterview med elever fra gymnasium

⁹ Gruppeinterview med Kursister fra HF

¹⁰ Gruppeinterview med Kursister fra HF

¹¹ Gruppeinterview med elever fra gymnasium

med min klasse og var med dem hele tiden og i pauserne fik vi mange interessante samtaler med eleverne om alt muligt. Så der er mange ting der gør at de bliver sporet ind på en uddannelse.¹²

(...)Det er jo også det vi gør på gymnasiet, men det er alligevel på et lidt andet niveau, og så det at man er ude, det giver altså noget helt andet. Det ansporer dem mere.¹³

(...)men altså jeg vil jo rigtig gerne lære noget når jeg er ude jo, og jeg synes det var rigtig fedt, og jeg kunne også godt forestille mig bare kun at have retorik med en lærer og det ville jeg også synes var rigtig godt, men det der med at jeg sådan fik indblik i at det her er en videregående uddannelse og den kan se sådan her ud det var bare en virkelig stor aha-oplevelse for mig.¹⁴

Det var anderledes end på gymnasiet, der var mere frihed, og folk de sad sådan ved bordene og sofaerne, og snakkede om de ting lavede. Der var bare en anden atmosfære end herude på et gymnasium. Sådan et lidt mere voksensted. Det var meget rart, også at vide hvordan det er når man kommer videre¹⁵

Et væsentligt kvalitet for elever og kursister som også blev nævnt af flere undervisere, var det meningsfulde i at tale med studerende fra de respektive videregående uddannelser: Det lettede overgangen for eleverne og kursisterne, fordi de kunne se, høre og identificere sig med det at være studerende.

Det havde stor værdi at træde ind over dørtærsklen på en videregående uddannelsesinstitution. Det at se at verden ikke nødvendigvis er så anderledes fra den, man kender, og at der går mennesker, man kan genkende i sig selv, er væsentlig for en positiv oplevelse af progressionsprojektet.

3.5 Analyse af fænomenerne progression og overgange

Progression opfattes blandt undervisere fra professionshøjskolerne som forskellige videnstyper og former, hvor teorierne nogle gange og nogen gange ikke kan forberede en praksisnær anvendelse i professionsuddannelserne. Men der er ikke tale om nogen progression fra et fagligt niveau i gymnasiet til et højere fagligt i professionsuddannelsen. Underviserne fra professionshøjskolerne sætter øjensynligt lighedstegn mellem den viden, som uddannelserne skaber, og den viden, som de studerende senere skal anvende i arbejdslivet: Kan man tale om et videnkredsløb, er det lukket omkring uddannelse og profession. Universitetsunderviserne ser det omvendt. De skelner mellem at være studerende på universitetet og så at forske samme sted. I projektevalueringerne herfra tages der ikke stilling til, hvad en universitetsuddannelse skal kvalificere til andet end til forskning. Videnkredsløbet på universiteterne lukkes omkring *stedet*, som uddannelse-til-forskning.

Progression fra de gymnasiale uddannelser til professionshøjskolerne består i en relativ uproblematisk overgang fra en teoribåret, gymnasial uddannelse til en praktisk og anvendelsesorienteret uddannelse på professionshøjskolerne, hvor uddannelsen 'automatisk' kvalificerer til arbejdet (bioanalytiker, pædagog, lærer). Underviserne her ser derfor ikke progression som et forhold mellem faglige niveauer i gymnasium, HF og de videregående uddannelser, der skal hænge sammen. På professionshøjskoler-

¹² Gruppeinterview med GU undervisere

¹³ Gruppeinterview med GU undervisere

¹⁴ Gruppeinterview med kursister fra HF

¹⁵ Gruppeinterview med elever fra gymnasium

ne problematiseres den faglige progression i hvert tilfælde ikke tydeligt. Måske forventes det ikke, at der findes faglige sammenhænge mellem gymnasiet og HF og professionsuddannelserne?.

Anderledes med opfattelsen af progression på universiteterne. Her forventes og problematiseres en sammenhæng mellem det faglige niveau i gymnasiet og niveauet på universitetet. Et par af universitetsundervisere konstaterer, at denne sammenhæng mellem de faglige niveauer ikke findes, og derfor forsøger de med faglig brobygning i projektforsøget. En anden konstaterer, at projektets hovedopgave netop er at arbejde med den faglige progression mellem forskellige niveauer i de to forskellige uddannelsessystemer. Her er overgangen ikke givet med en faglig progression, men beskrives indirekte som et *miljøskifte*, der kan skabe fortrolighed i skiftet fra et sted til et andet.

På professionshøjskolerne forholder det sig anderledes. Her er overgangen det ny og spændende vidensindhold, de anderledes metoder, der anvendes og det professions-sigte med vidensproduktionen, der foregår. Underviserne herfra udtrykker sig ikke om miljøforskelle, men om forskellige former for viden.

Progression og overgange forholder sig derfor forskelligt til hinanden alt efter om blikket rettes fra universiteterne mod gymnasiet eller fra professionshøjskolerne mod gymnasium/HF. I sidstnævnte tilfælde er overgangen lig med oplevelsen af en ny anderledes viden, der skabes og tilegnes i uddannelse og i profession. Miljøskiftet spiller en mindre rolle her. I førstnævnte tilfælde er overgange afhængig af et miljøskifte der, hvis det lykkes hos den kommende studerende, befordrer en faglig progression, der ofte ikke er til stede i skiftet fra gymnasium til universitet.

3.6 Organisering og administration

I forløbsevalueringerne blev underviserne bedt om at nævne nogle svære punkter hvor projektgennemførelsen var stødt på problemer enten i organiseringen, kommunikationen eller indholdsmæssigt. I 6 ud af 18 forløbsevalueringer fremhæves forhold der har med administration og organisering at gøre, 12 af forløbsevalueringerne indeholder ikke bemærkninger vedr. administration og organisering. De 6 forløbsevalueringer er alle kritiske røster der hver påpeger forskellige (få sammenfaldende) forhold omkring organisering og administration af projektet. Direkte adspurgt i interviewene retter en del undervisere også en kritik mod administration og organisering af projektet, mens en anden del af de interviewede undervisere ikke har noget at tilføje. De forhold der fremhæves af enkelte undervisere er for korte tidsfrister, for omfattende papirudfyldningsarbejde, for mange ændringer undervejs i skemaer, for stramt defineret projektoplæg, for utydelig kommunikation om ansøgningsrunder og ikke fungerende hjemmeside.

Midtvejsevalueringen kan ikke sige noget om hvor udbredt og generelt et billede dette tegner for projektet som helhed.

3.7 Undervisernetværk

Det er på nuværende tidspunkt ikke muligt at sige noget præcist om undervisernetværk, men vi vælger alligevel at fremhæve de tegn vi har set i midtvejsevalueringen

på etableringen af undervisernetværk, da det kan give projektledelsen nogle enkelte pejlemærker at arbejde videre med. Det vil imidlertid først være muligt senere i projektets levetid eller efter afslutning af projektet at iagttage om undervisernetværkene reelt etableres.

Det er tydeligt i både forløbsevalueringer og interviews at underviserne har været glade for at samarbejde med hinanden. Flere undervisere fra gymnasier har oplevet den videregående uddannelsesinstitution og underviseren derfra som meget imødekommende og villig til at yde en ekstra indsats for at forløbet skulle komme til at fungere. Det har blandt andet betydet at den videregående uddannelse har sat flere lærere ind end oprindeligt tænkt, fordi eleverne havde brug for mere hjælp i undervisnings- og forsøgs situationer.

Der er ikke tydelige indikationer i forløbsevalueringerne på at underviserne forventer at fortsætte samarbejdet ud over projektets levetid. Tilbagemeldingerne fra underviserne i interviewene er få og spredte. Ud af de 6 undervisere vi talte med, var der en der meget tydeligt fremhævede at samarbejdet skulle fortsætte i en eller anden form også efter projektperioden om det så betød at gymnasiet selv skulle betale en underviser fra en videregående uddannelse til at deltage. De øvrige interviewpersoner ønskede at det kunne fortsætte men nævnte ikke konkret i hvilken form. Det var meget afgørende for dem og for indsatsen at der fulgte penge med.

4 Konklusion

En del undervisere har peget på utilfredsstillende forhold omkring administrationen af projektet i både interviews og forløbsevalueringer. Her nævnes for korte tidsfrister, for meget papirudfyldningsarbejde og for mange ændringer i de skemaer underviserne har fået til udfyldning, for stramt defineret projektoplæg, manglende hjemmeside og for utydelig kommunikation om ansøgningsrunder.

Interviewene med undervisere og elever viser, at alle oplevede progression fra gymnasium til videregående uddannelse. Progressionen blev imidlertid defineret og oplevet forskelligt: Som en faglig progression og som en progression i studie- og arbejdsformer. Den faglige progression blev af interviewdeltagerne primært forstået som stigende sværhedsgrad, men blev også af nogle elever og kursister omtalt som en bevægelse fra det generelle til det specifikke niveau. I det tilfælde opfatter de oftest det specifikke som det konkrete og det praktiske.

De kursister, der deltog ved en professionsbacheloruddannelse, oplever forskel på de anvendte metoder fra de gymnasiale uddannelser til de videregående uddannelser, mens de elever, der deltog i undervisning på et universitet, ikke oplevede væsentlig forskelle i studiemetoder. De fremhævede imidlertid oplevelsen af et anderledes miljø, med andre krav, forventninger og frihed som et væsentligt kriterium for oplevelsen af progression.

Der er markant forskel på universitetsunderviseres og professionshøjskoleunderviseres oplevelse af progression. De første nævnte niveauforskelle mellem at være studerende og at være forsker. Professionshøjskoleundervisere har et mere broget billede af elevernes progressionsoplevelser. Nogle nævnte, at eleverne har erfaret praktisk anvendelighed af det de har lært i gymnasiet, mens de fleste relaterede det praktiske anvendelsesniveau til netop det særlige, der kendetegner en uddannelse på professionshøjskolen. Det er en vidensform, der er løsrevet fra gymnasiets teoretiske undervisning.

Samlet set blev progressionen italesat som

- Stigende sværhedsgrad i det faglige.
- En bevægelse fra det generelle fagligt (abstrakte) til det specifikke (konkrete) niveau.
- Anderledes undervisningsmetoder to forskellige uddannelsessteder.
- Fra elev til studerende, andre krav til de studerende, større selvstændighed og problemløsningskompetence.
- Stigning i oplevelsen af praktisk anvendelighed, fra gymnasium og HF til de videregående uddannelser

Underviserne 'er sikre på' at eleverne har oplevet overgange mellem undervisningen på gymnasiet og undervisningen på enten professionshøjskolerne eller på universitetet. Hvad overgange er for en størrelse, er der flere opfattelser af.

Der nævnes forskellige forhold, der har betydning for en vurdering af, om projekterne har medført en mere realistisk overgang fra gymnasium til videregående uddannelse. Et væsentligt forhold er at kendskabet til kommende uddannelsessteder øges gennem besøgene og endvidere, at der skabes en fortrolighed med de unge, der allerede går på den videregående uddannelsesinstitution.

Der nævnes to årsager til frafald i forløbet: 1. for højt fagligt niveau og 2. at man ikke er motiveret for den konkrete uddannelse på det sted projektforløbet foregår. Desuden vurderes undervisernes hjælp, støtte og engagement undervejs i forløbet at være afgørende for elever og kursisters positive oplevelse af forløbet. Bare det 'at træde over dørtærsklen' vurderes at have en stor betydning for overgangen, fordi det giver elever og kursister en oplevelse af miljøet, atmosfæren, krav m.v. og dermed en identifikation med det at være studerende. Sidst, men ikke mindst motiveres nogle elever og kursister af det faglige indhold, uddannelsesstedets apparatur eller undervisningsmetoder, mens andre demotiveres, fordi de hverken finder fagligt indhold eller uddannelsesstedet relevant.

Spørgsmålet er hvem der har gavn af projektet? De elever, vi talte med, er sandsynligvis de, der for de flestes vedkommende alligevel ville have taget en videregående uddannelse. De er blevet yderligere bekræftet i deres valg og måske også motiverede for at komme i gang hurtigere. Projektet Progression og overgange siger næppe ret meget om kursister og elever, som er i risiko for ikke at tage en videregående uddannelse. Ikke alle elever og ikke alle kursister deltog lige aktivt hele tiden i den forlagte undervisning. Hvordan denne gruppe bedre kan gøres interesserede i en videregående uddannelse har projektet indtil nu kun givet få ideer til.

5 Opmærksomhedspunkter

Da projektet generelt set vurderes positivt i det datamateriale vi har adgang til, kommer vi ikke med anbefalinger, der styrer projektet i en helt anden retning end det hidtil har bevæget sig i. Vi vil snarere gøre opmærksom på nogle forhold omkring administration og organisering af projekt samt forhold, som det ikke har været muligt at belyse tilstrækkeligt i midtvejsevalueringen, og som kommende projektdeltagere kan være opmærksom på i det videre forløb. Desuden vil vi gøre opmærksom på, hvordan et af hovedtemaerne i projektet, nemlig progression, formuleres og opleves forskelligt alt efter, hvor det iagttages fra.

5.1.1 Opmærksomhedspunkt 2: Hvem løfter projektet?

Midtvejsevalueringen viser, at en del af de elever og kursister, der påbegyndte forløbet, ikke gennemførte det. Vi kan ikke sige, hvor mange der gennemførte, og hvor mange der ikke gennemførte, og vi kan heller ikke sige noget sikkert om, hvorfor de der ikke gennemførte forløbet, ikke gjorde det.

Det er derfor svært at udtale sig om hvem projektet løfter. Er det de elever og kursister, der alligevel ville have taget en videregående uddannelse? Eller løfter det mere bredt herunder de elever og kursister, der før projektet ikke kunne se sig selv i en videregående uddannelse? Denne problematik kunne være interessant at få belyst i en afsluttende evaluering af projektet.

5.1.2 Opmærksomhedspunkt 3: Hvad er progression?

Projektet har ikke på forhånd lagt sig fast på en fælles opfattelse af progression. På den ene side har det været med til at frigøre de enkelte projekter og projektdeltagerne fra snævre definatoriske bånd, der forlods kunne have styret projektet i én bestemt retning. Det har medført, at der har været mange opfattelser af progression i spil. På den anden side savnes en belysning af de formelt kvalificerende sammenhænge mellem forskellige dele af uddannelsessystemet, der eksisterer: De gymnasiale uddannelser kvalificerer jo til at påbegynde en videregående uddannelse.

Når projektet ikke har valgt at have en fælles opfattelse af, hvad det er, der kvalificeret progredierer fra gymnasiet og fra HF til de videregående uddannelser, står projektet midtvejs med en række forskellige anslag, der alle synes lige vigtige. Skal man undervise i egentlig forskningsmetodik i gymnasiet, fordi det så hurtigere (?) kvalificerer kommende studerende på universitetet? Bør professionshøjskolerne i højere grad arbejde med gymnasiets teoriforståelse i professionsfagene? Kan man arbejde med de videregående uddannelsers studiemiljøer i de gymnasiale uddannelser? Kunne man med fordel oprettet studieforberevende kurser i slutningen af det gymnasiale forløb – eller i begyndelsen af den videregående uddannelse?

5.1.3 Etablering af underviser og institutionsnetværk

Eftersom det er vigtigt for projektet at der etableres og udvikles netværk både mellem undervisere på de forskellige uddannelsesniveauer og mellem institutionerne, mener vi det er en ekstra opmærksomhed værd, at overveje hvordan projektet fremover mere målrettet arbejder med netværksetableringen både på underviser- og institutionsniveau.